

Θεωρίες συνωμοσίας

Του ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ

Ο Πορτογάλος συγγραφέας Φερνάντο Πεσόα είχε πει ότι «από που φαίνεται δεν είναι αυτό που φαίνεται. Αυτό που φαίνεται είναι αυτό που είναι». Οτι χειρότερο μπορεί να ακούσει κάποιος που είναι επηρεπισ σε θεωρίες συνωμοσίας. Ενδεικτικό παράδειγμα: τόσο στο Διαδίκτυο όσο και προφορικά, ανακλύωθηκε ευρέως η άποψη ότι, όπως και ο σεισμός της Ινδονησίας το 2004, έτσι και εκείνος στη Φουκουσίμα ήταν αποτέλεσμα ανθρώπινες ενέργειες (υποβρύχια πυρηνικής εκρήξης), προκειμένου να πληγούν οι οικονομίες της Ασίας και της Απω Ανατολής. Ερεθιστική άποψη, το δίχως άλλο. Ο Πεσόα όμως θα μας προσηύχεν λέγοντας: Ήταν απλώς ένας σεισμός...

Από μια απλή καχυποψία έως τα παθολογικά σύνδρομα καταδίωξης, από τις εμμονές «ότι κάποιος με υπονομεύουν μέσα στον χώρο της εργασίας μου» έως τις μυστικές επικοινωνίες της NASA με εξωγήινους, οι θεωρίες συνωμοσίας έχουν ένα ετερόκλητο αλλά μεγάλο κοινό

Ψεκασμοί που αλλοιώνουν τις συνειδήσεις μας, συνεδριάσεις της Λέσχης Μπίντελμπεργκ που αποφασίζει για τις τύχες του κόσμου, η προσελάνωση το 1969 που ήταν σκηνοθετημένη, η μυστική Περιοχή 51 στην Αριζόνα, ο Κώδικας Ντα Βίντσι κ.ά.

σε όλων τον κόσμο: ψεκασμοί που αλλοιώνουν τις συνειδήσεις μας, συνεδριάσεις της Λέσχης Μπίντελμπεργκ (η οποία αποφασίζει για τις τύχες του κόσμου), προσελάνωση τον Ιούλιο του 1969 (ήταν σκηνοθετημένη), μυστική Περιοχή 51 στην Αριζόνα (και ο «εξωγήινος του Ρόζγουελ»), ο περίφημος Κώδικας Ντα Βίντσι κ.ά.

Στο ίδιο πνεύμα κινούνται και οι θεωρίες διαφόρων αντισημτικών κύκλων που θέλουν και το Ολοκαύτωμα των Εβραίων μια μεγάλη σκευωρία: θάλαμοι αερίων δεν υπήρξαν ποτέ ή ότι στην πραγματικότητα οι ίδιοι οι Εβραίοι προκάλεσαν τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο για να γίνει το Ολοκαύτωμα και να αποκτήσουν κράτος. Συνήθως, οι διασώτες τέτοιων θεωριών ή παραλλαγών τους στριγγίζουν στο γνωστό επίχειρημα «η Ιστορία γράφεται από τους νικητές», συνεπώς, κάποιος αντιλαμβάνεται, πιστεύουν ότι πρέπει να την ξαναγράψουν από την αρχή.

Ελ και Νεφίλιμ

Από τη μεσοαιώνια «συκοφαντία του αίματος» έως το σιωνιστικό «σπίτημα» της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 («οι Εβραίοι υπάλληλοι τη μοιραία ημέρα δεν πήγαν στις δουλειές τους στο Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου»), ο εβραϊσμός πρωταγωνιστεί σε πλείστες τέτοιες θεωρίες, καθώς και σε ψευδο-κοσμολογίες: από καταβολής χρόνου, οι Εβραίοι είναι οι πανάρχαιοι Νεφίλιμ, με τους

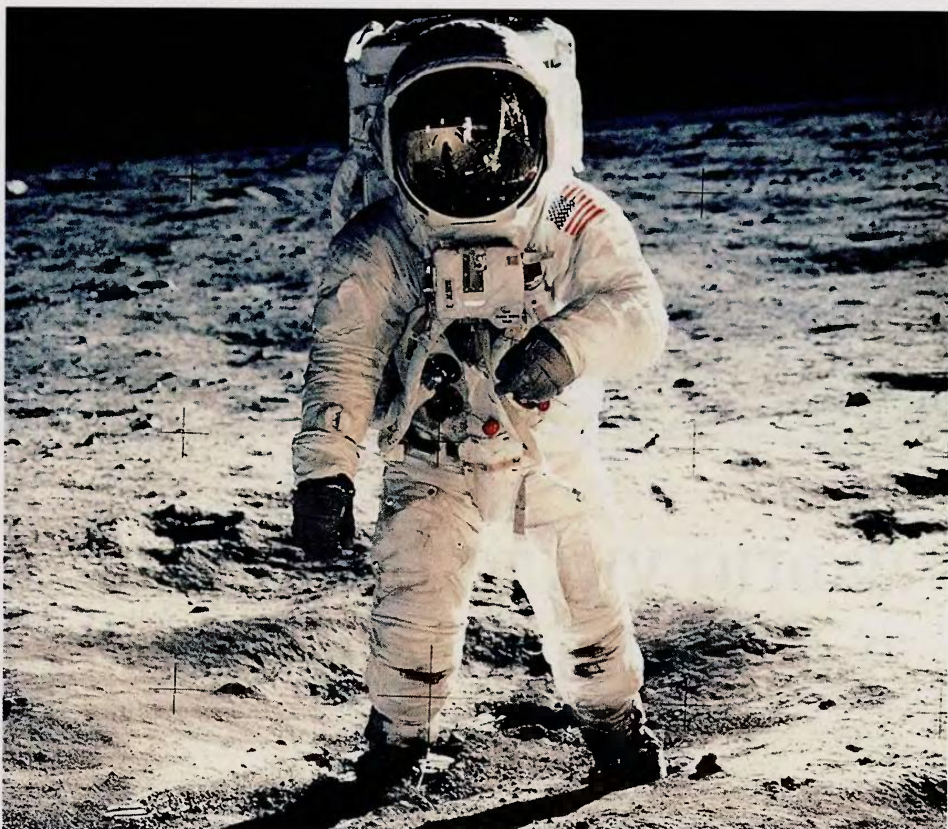
οποίους οι επίσης πανάρχαιοι Ελ βρίσκονται σε διαπλανητικό πόλεμο. Ο πόλεμος αυτός μεταφέρθηκε κάποτε στη Γη – εξ ου και ο εβραϊσμός είναι ο «προαιώνιος εκθρόνος του ελληνισμού» (δίτι οι Ελ από τον Σέριο ποση πρόγονοι των σημερινών Ελλήνων...). Πάντως, η ίδια θεωρία με τους Ελ και τους Νεφίλιμ έχει μεγάλη πέραση και στον ευρωπαϊκό Βορρά, απλώς στη θέση των Ελ τοποθετείται την άρια φυλή.

Στο βιβλίο του «Επινοημένη γνώση», ο ιστορικός Ρόναντ Φρίτσε παραθέτει μια ανακάλυψη του Λίνκολν το 1862 στο αμερικανικό Κογκρέσο: «Είναι αδύνατον να αποδράσουμε από την Ιστορία». Ο Φρίτσε παραφράζει τον Αμερικανό πρόεδρο ως εξής: «Είναι αδύνατον να αποδράσουμε από την ψευδοϊστορία». Όπως και από την ψευδοιστορία και την ψευδοθρησκεία, θα προσθέταμε εμείς, αλιευοντας δικές του έννοιες από τον υπότιτλο του βιβλίου του. Το οξείμωρο είναι ότι, όπως γράφει ο Φρίτσε, «οι ψευδοϊστορικές θεωρίες, και ιδίως οι θεωρίες συνωμοσίας, ήταν ένας από τους παράγοντες που οδήγησαν την Αμερική στον εμφύλιο πόλεμο», εξαιτίας της ευρέως διαδεδομένης πεποίθησης για τη Συνωμοσία των Δούλων.

Σκεπτικισμός

Μια μεγάλη παρεξήγηση εκ μέρους των απανταχού συνωμοσιολόγων είναι η παρανόηση της έννοιας «σκεπτικισμός». Δηλαδή, η αμφιβολία, η αμφισβήτηση των πάντων, να μη δέχεται τίποτα ως δεδομένο. Ως σκεπτικιστές αντιλαμβάνονται τους εαυτούς τους οι συνωμοσιολόγοι και «οικολογοί» ή αλλιώς, οι θιασώτες της «εναλλακτικής Ιστορίας». Ως σκεπτικιστή ορίζει τον εαυτό του και ο Μάικλ Σέρμερ, εκδότης του αμερικανικού περιοδικού Skeptic και συγγραφέας ενός φημισμένου βιβλίου με τον τίτλο «Γιατί οι άνθρωποι πιστεύουν σε παράξενα πράγματα». Η τεράστια διαφορά του Σέρμερ από τους πιστούς της... κοίτης της και τους Δημοσιογράφους είναι ότι προτάσσει τον κοινό νοου στις έρευνές του και, βέβαια, δίνει την απαραίτητη, κεφαλαϊώδη σημασία στην τεκμηρίωση.

Στο εξαιρετικό αυτό βιβλίο, ο Σέρμερ αναδεικνύει τις ιδιαίτερες ικανότητες που έχουν ορισμένοι άνθρωποι να μπορούν να σε πείσουν ακόμα και για το πιο παράξενο πράγμα. Συζητάει εκτενώς με αρνητές του Ολοκαυτώματος ή με ανθρωπιστές που διατρανώνουν την άποψή τους ότι ο άνθρωπος ποτέ δεν πάτησε στο φεγγάρι. Μνημονεύει ακραίους σφοδρότριτες, κοσμολόγους που πιστεύουν ότι η επιστήμη αποδεικνύει την ύπαρξη του Θεού κ.ά. Είναι εκπληκτικό πώς οι άνθρωποι που αμφισβητούν ριζικά αυτό που «φαίνεται» οδηγούνται με απίστευτη ευκολία σε δικές τους, βολικές βεβαιότητες. Γίνονται δηλαδή απίστευτα... εύπιστοι. Γιατί συμβαίνει αυτό; «Οι θεωρίες που προσφέρουν οι σκεπτικιστές και οι επιστήμονες είναι πάμπολλες: έλλειψη παιδείας, ημίμαθη, απουσία κριτικής σκέψης, θρησκοληψία, υποκατάσταση των παραδοσιακών θρη-

20 Ιουλίου 1969. Ο αστροναύτης Εντγουϊν «Μπιζ» Ολντριν περπατά στην επιφάνεια της Σελήνης φωτογραφημένος από τον συνάδελφό του Νιλ Αρμstrong.

σκείων από αιώσεις, φόβος της επιστήμης, «Νέα Εποχή» κ.ά..

Ο ίδιος προσεγγίζει το φαινόμενο με κατανόηση και νηφαιότητα, εζητώντας το με βάση την ανάγκη για ανακούφιση που προσφέρει η οποιαδήποτε πίστη («περισσότερο από συνείδηση άλλο λόγο, οι άνθρωποι πιστεύουν σε παράξενα πράγματα γιατί είναι κάτι που το θέλουν»), την άμεση ικανοποίηση που προσφέρει π.χ. ένα μέντιουμ αλλά όχι η επιστήμη, με βάση επίσης το γεγονός ότι «η δεσιδαιμονία και η πίστη στη μοίρα και στο υπερφυσικό μέσο στην πολυδαίδαλη ζωή μας», το ότι «προς το παρόν, τα επιστημονικά και μη θρησκευτικά συστήματα ηθικής και νοήματος της ζωής δεν έχουν αποδειχθεί ιδιαίτερα ικανοποιητικά για τους περισσότερους ανθρώπους» και το ότι «πολύ συχνά, οι άνθρωποι είναι πρόθυμοι να γαντζωθούν από μια πραγματοποιήσιμη υποσχέση για μια καλύτερη ζωή...».

Ο θεωρητικός φυσικός Μίτσο Κάκου καταθέτει μια ενδιαφέρουσα πρόταση στο βιβλίο του «Η φυσική του ανέφικτου»: «Μου έλεγον ότι στην πραγματική ζωή είσαι υποχρεωμένος να εγκαταλείψεις το ανέφικτο και να αγκαλιάσεις το πρακτικό. Κατέληξα, λοιπόν, στο συμπέρασμα ότι αν ήθελα να κρατήσω ζωντανό το πάθος μου για το ανέφικτο, θα έπρεπε να ασχοληθώ με την επιστήμη της φυσικής».

Ο εαυτός μας ως αιώνιο θύμα

Όχι ότι δεν έχουν σπείθει συνωμοσίες. Κάθε χώρα και κάθε ισχυρός οργανισμός προωθούν τα συμφέροντά τους όχι πάντα με θεμιτά μέσα, π.χ. η δολοφονία του προέδρου Κένεντι ή η ανατροπή του Αλιέντε. Είναι άλλη κουβέντα όμως να οργανωθεί η δολοφονία ενός μεμονωμένου προσώπου και άλλο να αποφευχθούν οι τύχες του κόσμου σε βάθος χρόνου από αόρατες, ομιχλώδεις επιτροπές ή μυστικές παγκόσμιες κυβερνήσεις που είναι πανταχού παρούσες όπως το τρομακτικό *«...»* στην *«...»* Κάκκα. Είναι άλλη κουβέντα να οργανωθεί μυστικά η ανατροπή μιας δημοκρατικής κυβέρνησης και άλλο το να παρουσιάζεται ένα γεγονός παγκόσμιος εμπέλας, με χιλιάδες νεκρούς και ζωντανή αναμέτρηση σε όλο τον πλανήτη (όπως η 11η Σεπτεμβρίου), ως «κάτι άλλο από αυτό που είναι» – διότι εκεί έγκειται η πραγματική αξία μιας συνωμοσίας: τα φαινόμενα να αποτύχουν, ο τρομοκράτης Μοχάμεντ Ατα της 11ης Σεπτεμβρίου να μην είναι ένας ταγμένος μουσουλμανικός φονταμενταλιστής αλλά πράκτορας της CIA.

Αν θεωρήσουμε ως συνωμοσία τον πόλεμο των ΗΠΑ στο Ιράκ (τα «όπλα μαζικής καταστροφής» ήταν το απάτηλο φαινόμενο, κάτι άλλο κρυβόταν πίσω από την τε-

ράστια επιχείρηση των Μπους-Τσέινι – και όντως), είναι μια μάλλον αποτυχημένη συνωμοσία: έγγραφα και ντοκουμέντα γύρω από τους βασανισμούς διέρρευσαν άφθονα, ενώ και η θεωρία των όπλων μαζικής καταστροφής έλασε κάθε αξιοπιστία. Δεν είναι τυχαίο. Οποιοσδήποτε έχει διοικήσει έστω και μια μικρή επιχείρηση με την πραγματικότητα του διοικείν, ξέρει πολύ καλά ότι συσταθεί μια επιχείρηση για μια αιτιολογημένη ενέργεια είτε θα πέσει στο κενό είτε θα πραγματοποιη-

Διαβάστε

- **Ronald H. Fritze**, «Επινοημένη γνώση, ψευδοϊστορία, ψευδοεπιστήμη και ψευδοθρησκείες», μτφρ. Δ. Τανούσης, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου
- **Μίτσο Κάκου**, «Η φυσική του ανέφικτου», μτφρ. Γ. Χριστόδης, εκδ. Αβγό
- **Michael Shermer**, «Γιατί οι άνθρωποι πιστεύουν σε παράξενα πράγματα; Ψευδοεπιστήμη, προφητείες και άλλες πλάνες του κοινού μας», μτφρ. Μ. Παναγιωτάκης, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης

θει με τον λάθος τρόπο. Πόσο μάλλον όταν συζητάει για παγκόσμιο, πλανητικό, διεθνές, εθνικό, κυβερνητικό επίπεδο με χιλιάδες εμπλεκόμενους. Το πρόβλημα με το να πετύχει μια συνωμοσία τύπου Λέσχης Μπίντελμπεργκ είναι να διατηρηθεί εναντίον η γιγαντιαία αλυσίδα που απαιτείται προκειμένου να φτάσει κάποια μυστική «λέσχη ισχυρών» στον στόχο της, κρατώντας την ίδια στιγμή άκρως απορρήτη επί σειρά δεκαετιών, αν όχι αιώνων, την αποστολή και τους σκοπούς της. Αν όντως κάτι φανερώσει λοιπόν η 11η Σεπτεμβρίου είναι το πόσο τρωτή μπορεί να είναι μια μυστική υπηρεσία όπως η CIA.

Το άλλο μεγάλο πρόβλημα με τις συνωμοσιολογίες είναι η αντίληψη του εαυτού μας ως αιώνιου θύματος. Εάν πραγματικά πιστεύεις σε τέτοιες συνωμοσίες, δεν έχει νόημα να σπώνονται το πρώτο από το κρέβατί σου. Αφού όλα είναι προκαθορισμένα από κάποιους άλλους και η γνώση μιας συνωμοσίας είναι απλώς άχρηστη, εφόσον είμαστε θύματα, η φυσική συνέπεια είναι η αποποίηση της ατομικής ευθύνης μας αφού «όλες οι αποφάσεις έχουν ήδη παρθεί από άλλους». Αυτή είναι, ίσως, και η πιο βαρβαρή συνέπεια της εμμονής που λέγεται «συνωμοσιολογία».